

TĚŠÍNSKO

ročník 68 • 2025 • číslo 1

ČLÁNKY A STUDIE

- 1 **Venkovská zástavba Dolních Marklovic s dominantou kostela Nanebevstoupení Páně**
Zaniklé a dochované hodnoty
Jana Koudelová – Romana Rosová – Václav Michalička – Tomáš Nitra
- 35 **Zahradnický grunt č. p. 56 z Komorní Lhotky**
Příspěvek k plánované expozici hospodářské usedlosti z Beskyd v novém areálu Kolibiska ve Valašském muzeu v přírodě
Petr Lidák
- 51 **Báňský inženýr Ferdinand Žebrák (1875–1918)**
K historii nejstarších českých spolků v Orlové-Porubě a Rychvaldě
Robert Musialek

MATERIÁLY

- 71 **„Datum na Stanislovicích 24. Martii léta Páně 1654“**
Pramen k dějinám Stanislavic, farnosti Těrlicko a rodu Rymultovských z Kornic
David Pindur

ROZMANITOSTI

- 83 Muzeum Těšínska v roce 2024 | Výroční zpráva | *Zbyšek Ondřeja*
- 101 Zajímavé invazní druhy na Těšínsku | Javor jasanolistý (*Acer negundo* L.) | *Daniela Turoňová*
- 105 Zaniklý erb Mattencloithů na zámku v Doubravě | Doplněk k soupisu heraldických památek na Těšínsku | *Karel Müller*
- 109 Dětství a mládí v Orlové-Porubě ve vzpomínkách rodačky | *Jana Kubinová*
- 117 Opožděné svědectví | *Karel Müller – Rudolf Žáček*
- 120 Krása beskydských dřevěnic očima Hanse Mrogaly | *Lenka Nováková*
- 126 Josef Burián (1929–1973), zajímavá osobnost Dolních Domaslavic | *Stanislava Moravcová*
- 132 PhDr. Leon Juřica ve vzpomínkách rodiny a přátel | *Milan Báchorek – Martin Juřica – Josef Melnar – Milan Palák*
- 141 Opravy památkově chráněných vil v Českém Těšíně | *Miroslav Morawiec*
- 144 100 let muzea ve Frýdku-Místku | *Petr Juřák*
- 153 Mezinárodní vědecká konference Śląska linia Sunneghów na państwie bielskim (1592–1724) | *Cezary Namirski*
- 155 Země na obzoru!!! Aneb jak slezskostravské uhlí dobývalo Arktidu | Výstava ke 150. výročí první rakousko-uherské polární expedice | *Vítězslav Vilímek*
- 158 70 let Folklorního souboru Slezan a 45 let Dětského folklorního souboru Slezanek | *Monika Kupková*
- 160 Životní jubileum historika Wacława Gojniczka (s bibliografií jeho prací z let 1990–2024) | *Radim Jež*
- 172 Lenka Foltýnová Glacová (1981–2024) | *Lucie Kaminská – Monika Kupková*
- 173 Za profesorem Danem Gawreckým, historikem, univerzitním pedagogem a znalcem dějin Těšínska | *Irena Korbelařová*
- 177 Odešel Henryk Wawreczka | *David Pindur*

Z NOVÉ LITERATURY (NEJEN) O TĚŠÍNSKU

- 183 Acta Carpatica Occidentalis 2023, tom. 14
- 184 Chorąży, Bożena – Chorąży, Bogusław: Odkrywanie miasta. Bielsko-Biała w świetle badań archeologicznych
- 187 Peter, Václav: A teď pozor! Nemrkat!!! Nejstarší fotografové Frýdku a Místku 1866–1954
- 188 Drápala, Daniel (ed.): Stopy lidského umu. Předindustriální technické provozy na území někdejšího panství Rožnov
- 190 Matěj, Miloš (ed.): Průmyslové dědictví. Nová huť v Ostravě-Kunčicích
- 192 Hovorková, Eva – Kaminská, Lucie: Putování za krásou. Národopisná kolekce Jiřiny Králové
- 193 Podolský, Karel – Tetřev, Jan – Rozsival, Pavel: Příběhy palných zbraní. Ze sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci & Východočeského muzea v Pardubicích

Muzeum Těšínska v roce 2024

Výroční zpráva

Zbyšek Ondřeka

Zaměstnanci Muzea Těšínska (dále jen MT), příspěvkové organizace Moravskoslezského kraje, se v uplynulém roce snažili v maximální míře naplňovat hlavní účel poslání instituce, tak jak je pregnantně popsán ve zřizovací listině. Jen připomeňme, že jejím hlavním posláním, vymezeným zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je poskytování veřejně prospěšných služeb, které slouží k uspokojování kulturních, výchovných, vzdělávacích a informačních potřeb veřejnosti a dále má za povinnost získávat, shromažďovat, trvale deponovat, evidovat, odborně spravovat, vědecky zpracovávat, ošetřovat, konzervovat, ochraňovat, bezpečně uchovávat a prezentovat sbírky hmotných dokladů o vývoji přírody, společnosti, kultury a jiných druhů lidské činnosti, a to se zaměřením na region Těšínského Slezska v jeho historických hranicích. Tato obecná definice však v sobě obnáší celé portfolio dalších přidružených a pro chod organizace nezbytných činností, týkajících se správy svěřeného hmotného i nehmotného majetku, vedení účetnictví a další agendy, která je každodenní součástí práce všech zaměstnanců. Vše dohromady pak vytváří rámec fungování MT, z něhož jen velmi malá část je všeobecně vnímána veřejností v podobě expozic, výstav, publikací, přednášek, workshopů a ostatní práce se všemi věkovými kategoriemi, kterou zajišťují naši muzejní pedagogové a průvodci na pobočkách a detašovaných pracovištích. Práce s návštěvníky, kterých v uplynulém roce do MT zavítalo více než 38 000 (viz Tabulka 1), je pro nás stejně jako péče o sbírkový fond a jeho odbornou prezentaci klíčová, nicméně bez patřičného zázemí a spolupráce i ostatních kolegů by

nebyla realizovatelná. Představme si proto ve zkratce činnost MT v uplynulém roce v komplexnější perspektivě výsledků práce všech zaměstnanců, a to i těch, kteří nejsou v této výroční zprávě jmenovitě uvedeni.

Tabulka 1: Návštěvnost MT v roce 2024

	Počet expozic, výstav a akcí	Počet návštěvníků
Výstavy a expozice	17	18 536
Akce	124	19 590
Celkem	141	38 126

Hospodaření Muzea Těšínska

Muzeum Těšínska dosáhlo v roce 2024 mírně přebytkového hospodaření v rámci zřizovatelem stanovené výše (viz Tabulka 2). Na investiční činnost byla vynaložena částka cca 9 860 000 Kč, z níž bylo cca 4 371 000 Kč použito na financování investic, 1 261 000 Kč na nákup strojů a zařízení, 319 000 Kč na nákup sbírek, 3 909 000 Kč na posílení zdrojů oprav. Z nejdůležitějších akcí uplynulého roku zmiňme dále alespoň tyto: vytvoření aplikace s rozšířenou realitou k zatraktivnění vybraných turistických cílů, tj. Kotulovy dřevěny a Archeoparku (cca 4 317 000 Kč), nákup nákladního vozidla/dodávky (cca 981 000 Kč), instalace ochranných sítí proti ptactvu na Historické budově MT v Českém Těšíně (cca 355 000 Kč), pořízení výstavních vitrín do Archeoparku (cca 120 000 Kč) či nákup motorového kolečka (cca 54 500 Kč). Organizace vynaložila na opravy a údržbu svěřeného majetku celkem cca 9 041 000 Kč, z toho cca 7 404 000 Kč se týkalo oprav a údržby nemovitého majetku a cca 1 637 000 Kč movitého majetku (např. vozový park, zabezpečovací

zařízení, výtahy, stroje, přístroje, ostatní zařízení) a cca 67 000 Kč údržby pozemků. Kromě běžné drobné údržby a oprav se z těch nákladnějších jednalo o opravu sousoší včetně přilehlé pamětní desky a manipulační plochy Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích (cca 4 648 000 Kč), opravu plotu budovy ředitelství MT v Masarykových sadech (cca 1 998 000 Kč), opravu rákosových střech několika výstavních objektů v Archeoparku

(cca 594 000 Kč), opravy zabezpečovacích zařízení (cca 237 000 Kč), sanace místností v budově ředitelství zasažených hasební vodou při požáru sousedního objektu základní školy v Masarykových sadech 31. července 2024 (cca 198 000 Kč), chemické ošetření dřevostaveb v Archeoparku (cca 149 000 Kč), opravu hromosvodu v budově pobočky Památníku životické tragédie (cca 76 000 Kč) nebo opravy vozového parku (cca 58 000 Kč).

Tabulka 2: Výsledek hospodaření MT v roce 2024

Činnost	Náklady (v Kč)	Výnosy (v Kč)	Hospodářský výsledek (v Kč)
Hlavní	62 645 106,09	62 703 869,65	58 757,56
Doplňková	305 217,70	408 889,00	103 671,30
Celkem	62 950 323,79	63 112 752,65	162 428,86

Tabulka 3: Účelové příspěvky z rozpočtu Moravskoslezského kraje

Poř. č.	Závazný ukazatel	Schváleno k 1. 1. 2024 (v Kč)	Upraveno (v Kč)	Vyčerpano k 31. 12. 2024 (v Kč)
1.	Příspěvek na provoz celkem, z toho:	56 009 000,00	-959 298,92	50 617 724,13
2.	Příspěvek na provoz (bez účelového určení)	31 947 000,00	740 529,00	32 687 529,00
3.	Odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku	6 208 000,00	-2 035 859,00	4 172 141,00
4.	Energie	3 764 000,00	-564 000,00	2 422 456,58
5.	Marketingové služby, prezentační předměty a propagační materiály	500 000,00	86 300,00	586 300,00
6.	Náklady na vydání dětských publikací	0,00	250 000,00	0,00
7.	Oprava Památníku životické tragédie	7 850 000,00	-3 500 000,00	4 245 566,47
8.	Oprava systému ochrany před bleskem – Archeopark	0,00	3 300 000,00	0,00
9.	Pořízení tabletů a VR brýlí pro návštěvníky Archeoparku Chotěbuz- Podobora a Kotulovy dřevěny	0,00	550 000,00	550 000,00
10.	Udržitelnost projektu „Rekonstrukce výstavní budovy a nová expozice Muzea Těšínska“	3 800 000,00	0,00	3 800 000,00
11.	Udržitelnost projektu „Vybudování expozice Muzea Těšínska v Jablunkově – Muzeum trojezí“	1 940 000,00	0,00	1 940 000,00
12.	Vybavení poboček Muzea Těšínska v rámci akce rozpočtu „Reprodukce movitého hmotného majetku kraje v odvětví kultury“	0,00	213 731,08	213 731,08
13.	Účelový investiční příspěvek do fondu investic:	0,00	4 266 645,00	4 266 645,00
14.	Optimalizace videí pro účely použití ve VR brýlích pro návštěvníky Archeoparku Chotěbuz- -Podobora a Kotulovy dřevěny	0,00	194 000,00	194 000,00
15.	Pořízení zahradní techniky	0,00	50 000,00	50 000,00
16.	Vytvoření aplikace k zatraktivnění turistických cílů (Reprodukce movitého nehmotného majetku kraje v odvětví kultury)	0,00	4 022 645,00	4 022 645,00

Oprava rákosových střech tří staveb v Archeoparku Chotěbuz-Podobora, 5. srpna 2024, foto Lenka Ježová Bichlerová

Na jaře a v létě uplynulého roku proběhla postupná oprava areálu Památníku životické tragédie. Zlomková dlažba byla nahrazena žulovými kostkami, k restaurátorským zásahům došlo na pomníku a přilehlých plochách, proměnou prošla rovněž okrasná zeleň, 14. května 2024, foto Zbyšek Ondřejka

Tabulka 4: Účelové dotace

Poř. č.	Poskytovatel dotace	Název projektu	Schválená dotace	Čerpaná dotace (v %)
1.	Asociace muzeí a galerií České republiky, z. s.	Seminář pro muzejní historiky, Český Těšín	20 000,00 Kč	20 000,00 Kč (100,00)
2.	Dům zahraniční spolupráce (EU)	Realizace Plánu Erasmus+, vzdělávání dospělých	18 600,00 €	865,15 € (4,65)
3.	Město Jablunkov	Muzejní sobota s Charitou Jablunkov	3 600,00 Kč	3 600,00 Kč (100,00)
4.		Výtvarná a literární soutěž „Jablunkovský džbánec“	8 700,00 Kč	8 700,00 Kč (100,00)
5.	Ministerstvo kultury ČR	Národopisná kolekce Jiřiny Králové – výběrový katalog – tisk publikace	209 000,00 Kč	188 400,00 Kč (90,14)

Personální zajištění

Celková výše mzdových nákladů v roce 2024 činila 24 519 315 Kč, z toho bylo na platy vynaloženo 23 604 818 Kč, na dohody a odstupné 701 133 Kč a na náhrady za dočasnou pracovní neschopnost 213 364 Kč. Zákonné sociální a zdravotní pojištění dosáhly částky 7 963 400 Kč, další zákonné a jiné sociální náklady (povinné pojištění odpovědnosti, náklady na stravování zaměstnanců, povinné lékařské prohlídky, BOZP apod.) pak celkově výše 1 692 572,34 Kč. V organizaci pracovalo v roce 2024 fyzicky průměrně 53 zaměstnanců, průměrný přepočtený stav činil 52,45 zaměstnanců. Průměrný plat dosáhl výše 37 503,68 Kč. Zdrojem financování mezd byl z 99,72 % příspěvek zřizovatele, zbylou část (0,28 %) tvořily dotační tituly. Podle dat Českého statistického úřadu průměrný plat zaměstnanců MT dosáhl hodnoty 81,24 % průměrné mzdy ve sledovaném období v celé ČR. U většiny zaměstnanců přitom vyžadujeme dosažení úplného středního vzdělání s maturitou, v případě odborných zaměstnanců a muzejních pedagogů pak vysokoškolského v příslušném oboru. Podíl zaměstnanců MT z podstatné části tvořili odborní pracovníci s vysokoškolským vzděláním (celkem 28 osob), šest z nich mělo ukončené postgraduální doktorské studium (Ph.D.), dále v instituci pracovalo 21 osob s úplným středním vzděláním a čtyři zaměstnanci měli střední vzdělání s výučním listem.

Výstavní činnost

Jak dokládá níže přiložený tabulkový přehled (viz Tabulka 5), bylo v uplynulém roce v pobočkách MT prezentováno celkem osm

nových výstav, čtyři pokračovaly z předchozího období. V Historické budově v Českém Těšíně byly představeny veřejnosti tři nové výstavy. V polovině března proběhla vernisáž výstavy *Pokojičky a domečky pro panenky*, tvořené exponáty ze sbírky soukromého Muzea hraček v Rychnově nad Kněžnou manželů Miroslavy a Jiřího Pecháčkových. Záměrem výstavy bylo představit specifický a velice oblíbený typ hračky tradičně chápáný jako hračka pro děvčátka, jenž přetrval v moderním provedení do dnešních dnů. Ke zhlédnutí byl výběr pokojíčků pro panenky s kompletním vybavením a drobné žánrové sestavy z období od konce 19. do poloviny 20. století. Výstavu doplnily též dobové vzorníky výrobců a ceníky firem. Takto pojatá prezentace byla pozoruhodná nejen z pohledu toho, jak a s čím si děti kdysi hrály, ale také z hlediska užití miniatur nábytkového umění a designu zachycujících zdobnost historizujících stylů, typických prvků secese a moderny, elegantního funkcionalismu či poválečné užitkovosti. Další výstava, nazvaná *Štětcem, tužkou i dlátem* s podtitulem *Díla regionálních umělců ve sbírkách Muzea Těšínska*, přinesla výběr maleb, kreseb, grafik či plastik reprezentujících část z bohatého kulturního dědictví regionu. Jejich dnes již nežijící autoři se zde narodili, trvale nebo krátkodobě pobývali či jsou jinak spjatí s touto oblastí. Autorkou Lenkou Novákovou prezentovaný výběr sbírek byl různorodý, zahrnoval nejružnější styly, techniky, ale i rozličnou uměleckou úroveň. Byla vystavena díla akademicky vzdělaných autorů, ale i tvorba samouků či nadšených dokumentátorů – např. Idy Münzberg, Viléma Wünscheho, Rudolfa Žebroka, Gustawa Fierly, Valentina Držkovice, Ladislava Dryáka,

Ondřeje Zogaty a mnohých dalších. Třetí výstava, kterou připravila Kateřina Stenclá, představila *Města a obce na Karvinsku ve světle černého uhlí*, jehož využití vedlo v masivním měřítku od poloviny 19. století k modernizaci regionu ve všech oblastech života, urychlilo nástup průmyslové revoluce a následně i krajinné, urbanizační a demografické proměny Těšínska. V rámci výstavy byl zachycen jak dynamický vývoj, tak i důsledky těžby a vliv na transformaci tzv. pohornické krajiny po ukončení dobývání této strategické suroviny.

V Muzeu trojmezí, jablunkovské pobočce MT sídlící v tzv. Knížecím domě, byly pro návštěvníky všech věkových kategorií připraveny tři výstavy. Při příležitosti 100. výročí existence plicního sanatoria v Jablunkově připomenula jeho historii a význam v minulosti i dnes Ilona Pavelková. Léčba tuberkulózy plic a dalších chorob v Jablunkově dosáhla nadregionálního významu, současně se vznikem ústavu v místní části Lazy, tvořeného zajímavou funkcionalistickou stavbou projektovanou architektem Milošem Lamlem (1884–1964), byl na přilehlých pozemcích zřízen park s arboretem, který byl v roce 1994 registrován jako významný krajinný prvek. Na výstavě byl prezentován rozličný dokumentační materiál, zdravotnické

vybavení i předměty či jejich reprodukcce z jiných tuzemských léčebných ústavů. Autorské trio Jana Glombová, Martin Krůl a Daniela Turoňová se podílelo na přípravě výstavy *Zvířecí hrdinové aneb oddaná služba po boku člověka*, která originálním způsobem prezentovala kooperaci lidí a zvířat ve válečných konfliktech, jejich využití v bezpečnostních a záchranných složkách státu či na letištích. Kromě těchto dvou výstavních počínů byla v komunikačních prostorách Muzea trojmezí prezentována i fotovýstava *Bezobratlí v Karpatech*. Fotografie Jiřího Procházky a Vlastimila Mihala nabídly pohled zblízka na fascinující svět bezobratlých živočichů, především hmyzu, na němž se oba autoři ve své tvorbě s oblibou zaměřují.

Ve spolupráci s Centrem tradičních technologií v Příboře, experimentálním pracovištěm Muzea Novojičína, byla v Archeoparku Chotěbuz-Podobora připravena výstava *„Pravěké“ kopřivové šaty*, na které byly představeny veřejnosti nejen samotné šaty zhotovené výhradně z vláken kopřivy, ale také další doplňky a součástky. Všechny artefakty byly vyrobeny experimentálním způsobem pouze primitivními rukodělnými technikami bez použití moderních technologií a kovových nástrojů.

Z vernisáže výstavy „Plicní sanatorium v Jablunkově“ prezentované v Muzeu trojmezí, 22. dubna 2024, foto Lenka Ježová Bichlerová

Tabulka 5: Výstavní činnost MT v roce 2024

Historická budova Muzea Těšínska v Českém Těšíně

Stálá expozice	Příběh Těšínského Slezska	od 19. 6. 2020
Výstavy	Plebiscit 1920 / Plebiscyt 1920	27. 10. 2023 – 25. 2. 2024
	Terry Haass (1923–2016)	8. 11. 2023 – 31. 1. 2024
	Pokojíčky a domečky pro panenky	13. 3. 2024 – 30. 6. 2024
	Štětcem, tužkou i dlátem. Díla regionálních umělců ve sbírkách Muzea Těšínska	17. 7. 2024 – 27. 10. 2024
	Města a obce na Karvinsku ve světle černého uhlí	20. 11. 2024 – 31. 12. 2024
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		9 888

Památník životické tragédie v Havířově-Životicích

Stálá expozice	Okupace a odboj na Těšínsku	
Výstavy	817 – polský venkov za 2. světové války	od 26. 7. 2022
	Životice 1944 Żywocice	1. 8. 2024 – 31. 8. 2024
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		909

Muzeum trojmezí v Jablunkově

Stálá expozice	Krajina a lidé	od 22. 7. 2022
Výstavy	Muzikanti, hrajte! Tradiční hudební nástroje v lidové kultuře	16. 10. 2023 – 31. 3. 2024
	Plicní sanatorium v Jablunkově	23. 4. 2024 – 10. 11. 2024
	Bezobratlí v Karpatech	23. 4. 2024 – 31. 12. 2024
	Zvířecí hrdinové aneb oddaná služba po boku člověka	26. 11. 2024 – 31. 12. 2024
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		6 562

Archeopark v Chotěbuzi-Podoboře

Stálá expozice	Archeopark a archeologické naleziště v Chotěbuzi-Podoboře	
Výstavy	„Pravěké“ kopřivové šaty	16. 10. 2024 – 31. 12. 2024
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		18 689

Kotulova dřevěnka v Havířově

Stálá expozice	Lidové bydlení a tradiční zemědělství na Těšínsku	
Celková návštěvnost (včetně doprovodných programů, akcí a přednášek)		2 078

Doprovodné programy, přednášky, Klub Muzea Těšínska

Nedílnou součástí muzea je realizace mnohých doprovodných akcí a aktivit ať k samotným expozicím či výstavám, tak samostatně. Nabídka je pestrá a zahrnuje snad všechny cílové skupiny – děti, dospělé, rodiny s dětmi, seniory, handicapované, zájmová sdružení, zájemce o historii apod. Významnou skupinou jsou školní výpravy, od mateřských škol přes základní až po střední školy, které jednak navštěvují expozice a výstavy, ale převážně absolvují jeden z nabízených edukačních programů. Doprovodné programy pro školy

i širokou veřejnost jsou tradičně spojeny s historií Těšínska, přírodovědou a vlastivědou. Všechny pobočky MT nabízely pestrou škálu programů po celý rok, akce tradiční, opakující se, nově připravené, akce pro školy na přání, od drobných programů až po akce dvou či vícedenní.

Edukátoři MT pravidelně absolvují školení, semináře či konference a nové trendy v muzejní edukaci implementují do našich programů. Jako každý rok i vloni jsme se řídili Rámcově vzdělávacími programy a nabízeli jsme edukační programy tak, aby byly přínosem pro školy. Tradiční školní výuku doplňují o prvky objektového vyučování, kritického myšlení

Pracovníci Muzea Těšínska se podíleli na programu akce Den Země, který organizoval odbor životního prostředí a zemědělství Městského úřadu Jablunkov. Přírodovědkyně Jana Glombová prezentovala svět ptáčích živočichů a v Muzeu troje byl připraven další doprovodný program pro dětské návštěvníky, 24. května 2024, foto Lenka Waclawková

Loňský, již 22. ročník Jablunkovského džbánku byl spjat s hokejovým klubem HC Oceláři Třinec, který slavil 95. výročí svého založení. Předávání cen se ujal viceprezident HC Oceláři Třinec Jan Czudek, hokejista Ondřej Kovařík, starosta Jablunkova Jiří Hamrozi, ředitel Muzea Těšínska Zbyšek Ondřeja a edukátorka Daniela Turoňová, 28. listopadu 2024, foto Karin Dziadková

a regionální učivo. Děti jsou aktivně vtaženy do „hry“, bádají, přemýšlejí, objevují, a především se učí hrou. Nabídka programů je volně ke stažení na webu MT, nabízeli jsme je pedagogům i osobně, prostřednictvím informačních e-mailů, facebooku, webu, za velmi podnětné hodnotíme nabídku programů na Knižním festivalu a veletrhu Dovolena v Ostravě. Výjimkou nebyly ani programy na přání pedagogů.

Programy jsou realizovány v českém, ale i polském jazyce.

Množství programů je připravováno pro rodiny s dětmi téměř na všech pobočkách MT (vyjma Památníku životické tragédie), jedná se např. o vánoční a velikonoční jarmarky, Muzejní noc, living history akce, Mikuláše, akce k výročí otevření Historické budovy apod. V poslední jmenované pobočce lze využít

Muzeum Těšínska se i loni zapojilo do akce Archeologické léto pořádané pod hlavičkou Archeologických ústavů Akademie věd České republiky v Praze a Brně. Archeoložka Martina Uhlářová seznámila návštěvníky během čtyř komentovaných prohlídek s archeologickou lokalitou v Chotěbuzi-Podoboře, 11. července 2024, foto Lucie Rucká

odpočinkové zóny na každém patře s aktivitami pro děti. Stejně přátelské prostředí rodičům s dětmi je i v Archeoparku Chotěbuz-Podobora a Muzeu trojmezí.

V loňském roce byly dokončeny aplikace s virtuální realitou, které mohou být využity jak v tabletech, tak ve speciálních VR brýlích. Prostřednictvím moderních technologií se děti ve věku 10–14 let seznámí se životem na slovanském hradišti (Archeopark Chotěbuz-Podobora) a v dřevěnce na přelomu 19. a 20. století (Kotulova dřevěnka).

Handicapovaní návštěvníci s různými druhy omezení u nás rovněž najdou vyžití, ať už se jedná o komentované prohlídky doplněné o interaktivní prvky, nebo dílny na přání. Nevidomí návštěvníci mohou využít audioprůvodce v Historické budově a v Archeoparku s nahrávkami v českém, polském a anglickém jazyce. Expozici v Historické budově doplňují základní popisky v Braillově písmu. Bezbariérový přístup do recepce, plošina a výtah umožňují vozíčkářům bezproblémovou prohlídku časových výstav i expozice. Bezbariérový je rovněž Archeopark a Muzeum trojmezí.

Klub Muzea Těšínska (dále jen KMT) již tradičně pořádá množství přednášek, vernisáží, komentovaných prohlídek či exkurzí pro (nejen) své věrné členy, kterých bylo k poslednímu prosinci 2024 téměř 170. KTM nejen že sdružuje zájemce o region, jeho historii, přírodovědu a vlastivědu, ale má neocenitelnou socializační funkci. Poměrnou část tvoří senioři, pro něž jsou aktivity zpestřením a hojně se jich účastní, navazují nová přátelství a mnohdy spolu tráví volný čas nejen při aktivitách MT.

Držitelé slevových karet (např. Rodinné pasy, Senior pasy, Region Card) jsou poslední cílovou skupinou MT. Jejich smyslem je motivovat držitele k návštěvě našich poboček prostřednictvím nižšího vstupného. Bezplatné vstupné mohou v MT využít děti do 6 let, členové AMG, ICOM, pedagogický doprovod – 1 osoba na 10 dětí, doprovod ZTP/P, KMT, VIP, novináři, zaměstnanci Krajského úřadu Moravskoslezského kraje po předložení průkazu nebo slevového kupónu.

K tradičně nejnavštěvovanějším akcím v roce 2024 patřila oblíbená dvoudenní akce *Cyrlometodějské dny* pořádaná v Archeoparku

Chotěbuz-Podobora (1 167 osob), další v pořadí byly akce konané na tomtéž místě *Na Jantarové stezce* (670 osob) a *Římský den* (645 osob), *Vánoční muzejní jarmark* v Historické budově navštívilo 575 osob. Kotulova dřevěnka v Havířově zahajovala sezonu akcí nazvanou *Den řemesel*, které se zúčastnilo 821 osob. *Pietního aktu* k uctění památky 36 občanů Životic a okolních obcí popravených v roce 1944 se v Památníku životické tragédie zúčastnilo 429 osob. Mezi nejnavštěvovanější přednášky patřily tyto: *Netopýří noc* (Dušan Duhonský a Jana Glombová, 71 osob), *Spor o Těšínsko v letech 1918–1920* (Daniel Korbel a Tomáš Rusek, 62 osob), „*V osmi dnech dvacet sedm kostelů evangelických odňali*“. *K činnosti náboženské komise na Těšínsku v roce 1654* (David Pindur, 59 osob) a *Záchrana a restaurování Slovenské strelky* (Jiří Střecha, 46 osob).

Odborná činnost a péče o sbírkový fond

Konzervátorská činnost probíhala v uplynulém roce opět na dvou pracovištích (všeobecná konzervace a konzervace textilu). V průběhu roku bylo na pracovišti všeobecné konzervace zkonzervováno 690 sbírkových

V loňském roce sbírkový fond Muzea Těšínska obohatila zajímavá akvizice – stříbrná tabatěrka s erbem rodu Mattencloitt, kterou si nechal zhotovit někdy kolem roku 1900 pravděpodobně baron Richard Mikuláš Konrád z Mattencloitu (1862–1922), držitel statků Doubrava a Orlová, či jeho příbuzný Johann (Hans) Emanuel, jenž v letech 1889–1923 vlastnil statek Horní Domaslavice, foto Karin Dziadková

předmětů. Kromě běžné konzervace a přípravy sbírkových předmětů pro výstavy pořádané MT, proběhla konzervace předmětů určených k zapůjčení, nově získaných předmětů, záchranná konzervace nejvíce poškozených sbírkových předmětů, a tak jako každý rok konzervace předmětů pro sezónní expozici v Kotulově dřevěnce v Havířově. Na začátku roku proběhla konzervace zapůjčených sbírkových předmětů a čištění expozice v Národním domě v Bohumíně.

Pro účely následné digitalizace sbírek byly konzervovány několik desítek předmětů z fondu umělecké historie. V loňském roce i nadále pokračovala spolupráce na projektu Restaurování kulturního dědictví Moravskoslezského kraje z programu Integrovaného regionálního operačního programu. Bylo stanoveno, že prozatím proběhne restaurování části sbírek vybraných pracovníky MT. Vybrané předměty byly rozděleny do skupin podle restaurátorských licencí (Malířská umělecká díla na plátně, Mechanické přístroje nebo stroje, Polychromovaná sochařská umělecká díla ze dřeva, Uměleckořemeslná díla z textilu). Jedná se o sbírkové předměty z fondu hodin, umělecké historie a textilu.

V první polovině roku proběhlo restaurování sousoší a okolní dlažby Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích k příležitosti 80. výročí. Zrestaurována byla také

historická kolečková puška těšínska, která byla do sbírek MT nabyta v roce 2023.

V rámci péče o rozsáhlé textilní fondy Muzea Těšínska bylo zásahy sanační konzervace ošetřeno 120 sbírkových předmětů. Jednalo se o suché a mokré čištění, ošetření proti houbovému a bakteriálnímu napadení, šitou skeletizaci křehkých a poškozených textilií, tukování usní apod.

Důraz byl kladen rovněž na preventivní konzervaci. Pro lepší adjustaci sbírek byly zhotoveny vycpávky na míru z inertního materiálu (22 sbírkových předmětů), u cca 80 předmětů byla provedena revize uložení v depozitáři a výměna nevhodných rámečků za odpovídající tak, aby se zamezilo mechanickému namáhání. Bylo pořízeno 45 speciálních boxů z lepenky s alkalickou rezervou pro vhodné horizontální uložení liturgických textilií, obuvi, pokrývek hlavy a komponentů ke spolkovým praporům, 12 kusů předmětů bylo opatřeno textilními obaly proti prachu. V září 2024 proběhlo plynování depozitářů proti biologickému napadení hmyzem, které bude nadále pravidelně opakováno dvakrát ročně.

Sbírkotvorná činnost, jež patří k základní náplni práce a je podle zřizovací listiny posláním MT, probíhala jak formou nákupu, tak i bezúplatným převodem či sběrem prováděným odbornými pracovníky. Sbírkotvorná komise, složená z jedenácti externích odborníků v oboru muzejnictví, historiků, historiků umění, etnografů ad., následně řediteli organizace doporučila k nabytí a zařazení do sbírkového fondu MT (tj. do majetku Moravskoslezského kraje) celkem 589 kusů předmětů.

Tabulka 6: Pohyby ve sbírkových fondech MT a konzervační zásahy (stav k 31. prosinci 2024)

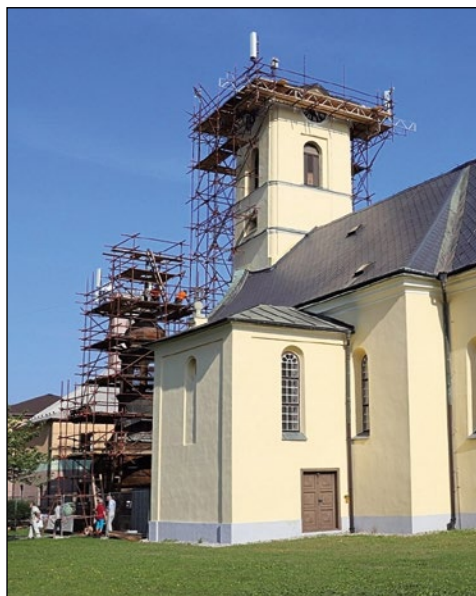
Počet evidenčních čísel v Centrální evidenci sbírek		99 803
Počet kusů sbírkových předmětů		204 829
Přírůstky sbírek	celkem	539 ev. č. (589 ks)
	nákup	332 ev. č. (362 ks)
	náklady na nákup sbírek	345 401 Kč
	bezúplatný převod, sběr, dar, dědictví	207 ev. č. (227 ks)
Konzervované předměty		941 ev. č. (1 015 ks)
Restaurované předměty		1 ev. č. (1 ks)
Počet výpůjček jinému subjektu		251 ev. č. (392 ks)
Počet výpůjček od jiného subjektu		187 ks

Vědecko-výzkumné úkoly, projekty a odborná spolupráce

Realizace vědecko-výzkumných úkolů náleží k dalším stěžejním činnostem organizace a podtrhuje její nezastupitelnou roli mezi paměťovými institucemi v širším regionu i v tuzemském a mezinárodním měřítku.

Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při MT pokračovalo i loni ve stanovených úkolech. Etnografky se pravidelně setkávaly na půdě Krajského úřadu Moravskoslezského kraje s pracovníky pověřeného regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při Muzeu Novojičínska

v Novém Jičíně. Ve spolupráci s nimi proběhl první ročník akce *Nad tradiční lidovou kulturu Moravskoslezského kraje* (30. ledna 2024). Na ni byly přizvány další muzejní a kulturní instituce působící na území kraje a ve spolupráci s Národním ústavem lidové kultury následně proběhlo představení projektu *Folklór do škol*. Proběhly mj. přípravné práce k podání žádosti o dotaci poskytované Ministerstvem kultury ČR nazvané *Podpora tradiční lidové kultury skupiny B – Zhotovení repliky ženského městského oděvu ze Stramberka dle dokumentace Jiřiny Králové*. Na základě přímé žádosti Ministerstva kultury ČR byl v roce 2024 prověřován nemateriální statek Mládenecká ze

V rámci odborné činnosti se pracovníci Muzea Těšínska v uplynulém roce podíleli mj. na vyjmutí a identifikaci dvou pamětních schránek uložených ve věžích farních kostelů v Třinci a Dobré. Ve středu 4. září 2024 se uskutečnila demontáž věžního kříže a makovice kostela sv. Jiří v Dobré za účelem vynětí pamětního tubusu ukrývajícího poselství minulosti. Jeho obsah z let 1817, 1853, 1862, 1885 a 1989 přítomným představil historik David Pindur, foto Radim Jež

Štítiny (Opavsko), jenž geograficky spadá pod pověřené pracoviště MT. Kromě pravidelných schůzek pověřených pracovišť Moravskoslezského kraje, tedy MT a Muzea Novojičínska, je zaměstnankyně pověřeného pracoviště MT členkou pracovní skupiny tradiční lidové kultury Moravskoslezského kraje. V roce 2024 se zúčastnila vyhlašování titulu Mistr tradiční rukodělné výroby, který byl v Centru tradičních technologií v Příboře udělen Karlu Kufovi, a to v oboru zpracování kůže pro tradiční lidový oděv jižního Těšínska. Pracovní skupina rovněž posuzovala novou nominace Kristýny Muchové – zpracování žitné slámy, slamníky. Titul byl udělen a bude předán v roce 2025.

Dokumentace vznikajících liniových staveb, průmyslových zón, zástaveb obytných komplexů a jiných projektů významně pozměňujících přirozený ráz zdejší krajiny. Na přetvářených vybraných lokalitách je realizován botanický i zoologický výzkum. V roce 2024 dále probíhal výzkum mortality obratlovců

na D48 v úseku Frýdek-Místek – Český Těšín, ve spolupráci s odbornými pracovníky Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku byl dokončen zoologický průzkum řeky Ostravice a jejího okolí (úsek Hodoňovice – Frýdek-Místek), jehož výstupem bude odborný článek v *Acta Musei Beskidensis* (2025). Dále bylo prováděno mapování kalových nádrží.

Archeologické pracoviště MT v roce 2024 realizovalo 15 záchranných archeologických výzkumů formou dohledu, a to na katastrálních územích Českého Těšína, Orlové, Karviné, Jablunkova, Havířova a Komorní Lhotky. Jejich provedení bylo iniciováno novou výstavbou rodinných domů, rekonstrukcí inženýrských sítí, odkanalizováním obcí a rekonstrukcí veřejného prostranství. Šlo vesměs o akce malého rozsahu a u většiny stavebních zásahů nedošlo k narušení archeologických situací. Rozsahem i archeologickými nálezy byl důležitý zejména záchranný archeologický výzkum při výměně oplocení v prostorách správní budovy MT, při kterém se podařilo zachytit

Ve dnech 2.–3. října 2024 pořádalo Muzeum Těšínska seminář Komise regionální historie Moravy a Slezska Asociace muzeí a galerií České republiky. První jednací den se účastníci sešli v prostorách Čítárny a kavárny Avion v Českém Těšíně, v rámci odpoledního programu si prohlédli expozici v Historické budově. Druhý den zahájili exkurzi v Muzeu trojmezí v Jablunkově a pokračovali směrem Hřčava, kde zhlédli hrčavské trojmezí. Exkurzi zakončili v Mostech u Jablunkova, zavítali do návštěvnického centra a na opevnění Velká šance, zleva historička Ilona Pavelková, ředitel Moravského zemského muzea v Brně Jiří Mitáček a ředitel Muzea Těšínska Zbyšek Ondřeka, foto Lenka Ježová Bichlerová

základové zdivo již neexistující stavby a vápenou jámu sloužící při samotné stavbě budovy tehdejší německé chlapecké a dívčí obecné školy v letech 1892–1893.

V rámci plnění projektu Digitalizace kulturního dědictví Moravskoslezského kraje, spolufinancovaného Evropskou unií prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu a Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, bylo ve druhé polovině roku 2024 postupně vybaveno digitalizační pracoviště. Pro zdárný průběh a instalaci jednotlivých zařízení bylo nejprve nutné připravit prostory určené ve *Studii proveditelnosti* k projektu nacházející se ve správní budově MT v Českém Těšíně. Podle připraveného plánu byly místnosti vyklizeny a přestěhovány kanceláře, dosud využívané k práci dokumentace a správy sbírkového fondu muzea. Přesuny se dotkly rovněž rozmístění depozitářů a uložení sbírkových předmětů, a to jak ve správní budově, tak kvůli nutnosti zajištění dalších prostor i depozitáře v objektu Památníku životické tragédie v Havířově-Živicích. Z důvodu požáru, který zasáhl 31. července 2024 sousední objekt Základní školy a mateřské školy Český Těšín Kontešinec, přiléhající svou severovýchodní zdí k budově Muzea Těšínska, musely být ještě před instalací zařízení budoucího digitalizačního pracoviště hasební vodou postižené zdi odbornou firmou sanovány. Do následně připravených prostor byla instalována zařízení sloužící k digitalizaci. Takto bylo postupně v průběhu srpna až prosince 2024 pracovníky MT převzata a pod jejich dohledem řádně nainstalováno a uvedeno do zkušebního provozu zařízení k digitalizaci 2D a 3D předmětů.

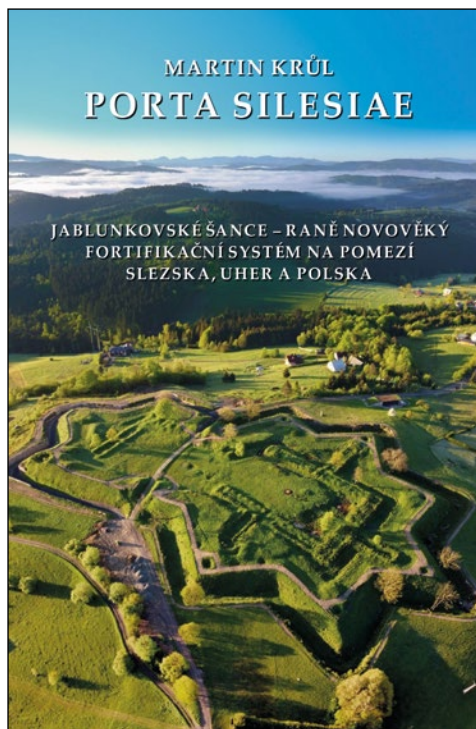
Výsledky svých dílčích výzkumů prezentovali odborní pracovníci na různých tematických seminářích a mezinárodních konferencích. Archeoložka Martina Uhlářová se ve dnech 9.–10. září 2024 aktivně zúčastnila konference *Dějiny archeologie v českých zemích a na Slovensku*, pořádané Ústavem archeologické památkové péče severozápadních Čech, Univerzitou Palackého v Olomouci a Moravským zemským muzeem v prostorách Oblastního muzea a galerie v Mostě. Historikové Radim Jež a David Pindur vystoupili na konferenci věnované slezské větvi rodu Sunegů (podrobněji viz zpráva publikovaná

v tomto čísle časopisu *Těšínsko*), prvně jmenovaný rovněž přednesl svůj referát na mezinárodní vědecké konferenci *Świat rzeczy szlacheckiego dworu. Kolekcje, zbiory, biblioteki, gabinety osobliwości* konané v Książnicy Cieszyńskiej 23.–25. října 2024, kterou zde zorganizoval Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Ediční a publikační činnost

Základní publikační platformou odborných pracovníků MT zůstává nadále recenzovaný neimpaktovaný časopis *Těšínsko*. Redakcí byla připravena dvě čísla, každé v nákladu 450 kusů a souhrnném rozsahu více než 310 tiskových stran, na které se vměstnalo cca 515 normostran textu.

Publikace *Porta Silesiae* s podtitulem *Jablunkovské šance – raně novověký fortifikační systém na pomezí Slezska, Uher a Polska* byla vydána MT jako v pořadí 24. svazek ediční řady *Studie o Těšínsku*. Je výsledkem dlouhodobého výzkumu historika Martina Krůla věnovaného unikátním raně novověkým památkám, tzv. jablunkovským šancím, které jsou rozesety v horské oblasti Beskyd na pomezí České, Slovenské a Polské republiky. Ochrana hranic Slezska nabyla na významu v 16. století v souvislosti s expanzí osmanské říše do srdce Evropy, budovaná opevnění ji následně bránila téměř tři staletí. Rozsahem dochovaných reliktů se řadí k lépe zachovaným fortifikačním systémům horských přechodů. Tématem práce jsou polní opevnění budovaná na slezsko-uherské hranici od druhé poloviny 16. do počátku 19. století. Jejím cílem bylo postihnout stavebně-historický vývoj jablunkovských šancí v co nejširších souvislostech. Pozornost byla zaměřena na jednotlivé stavební aktivity, vzhled opevnění a zařazení do obecného vývoje pevnostního stavitelství. Druhou velkou oblastí autorova zájmu tvoří „lidský faktor“, lidé, kteří opevnění projektovali, stavěli a bránili. S tím souvisí rovněž každodenní život v opevněních, jenž je přiblížen na základě dochovaných pramenů. Publikace o rozsahu 432 tiskových stran obsahuje více než 220 barevných ilustrací, map, plánů, tabulek a grafů, mezi nimi reprodukce všech dosud

známých a dostupných plánů a projektových dokumentací vztahujících se k jablunkovským šancím.

Na sklonku uplynulého roku vydalo MT jako výstup z projektu realizovaného za finanční podpory Ministerstva kultury ČR výpravnou publikaci *Putování za krásou* s podtitulem *Národopisná kolekce Jiřiny Králové*. Jak název knihy napovídá, bylo záměrem autorek Evy Hovorkové a Lucie Kaminské představit široké veřejnosti unikátní sbírku a celoživotní dílo Jiřiny Králové (1911–1998), rodačky z orlovských Lazů, jež systematicky dokumentovala vývoj a podobu lidového oděvu užívaného na Těšinsku, Opavsku a v přilehlých severomoravských oblastech. Rozsáhlé kolekci, kterou darovala MT, dominují textilní sbírky. Jsou v ní zastoupeny jak původní lidové textilie, tak i rekonstruované oděvní typy ze zmíněných regionů. Publikace je doplněna o krojové rekonstrukce z její dílny, které jsou dosud spravovány folklorními soubory. Významnou část kolekce tvoří krojové šperky, pohlednice, drobné etnografické publikace a brožury,

Dne 20. července 2024 byla za účasti tehdejších náměstků hejtmana Moravskoslezského kraje Lukáše Curyla a Stanislava Folwarczného, starostky Mostů u Jablunkova Zuzany Sikorové, starosty Jablunkova Jiřího Hamroziho, starosty Horní Lomné a předsedy Sdružení obcí Jablunkovska Kamila Kawuloka a dalších hostů prezentována na Velké šanci publikace „Porta Silesiae. Jablunkovské Šance – raně novověký fortifikační systém na pomezí Slezska, Uher a Polska“ historika Martina Krůla

Za účasti historika Radima Ježe, ředitele Muzea Těšínska Zbyška Ondřeje, generální konzulky Polské republiky v Ostravě Izabelly Wollejko-Chwastowicz a překladatelky Ireny Prengel Adamczyk se 7. února 2024 uskutečnila v Historické budově prezentace polského vydání publikace „Svědectví ze Životic. Těšínsko za druhé světové války a okolnosti životické tragédie“ („Świadectwo z Żywocic. Śląsk Cieszyński w okresie drugiej wojny światowej i okoliczności tragedii żywocickiej“) autora Mečislava Boráka (1945–2017). Současně byla představena česko-polská panelová výstava „Životice 1944 Żywocice“ připravená při příležitosti 80. výročí životické tragédie. Prostřednictvím 14 mobilních roll-up bannerů ve zkratce představuje v širším kontextu právě okolnosti zavraždění 36 nevinných mužů ze Životic a okolních obcí. Výstava putuje po vybraných pobočkách muzea, školách a dalších institucích v regionu i mimo něj, foto Lenka Ježová Bichlerová

historické fotografie, ale i fotodokumentace folklorního hnutí, jež sama velkou měrou ovlivnila. Terénním výzkumem, započatým již v 50. letech 20. století, získala velké množství cenných informací zachycených v několika rukopisných sešitech. Textovou část publikace, která čítá celkem 320 stran, doplňuje 416 barevně tištěných ilustrací, zvláště unikátních dobových fotografií i nově pořízených snímků, které dokumentují vývoj a podobu lidové oděvní kultury, dále reprodukce stříhů, nákresů a poznámek z výzkumu (podrobněji viz zpráva o knize publikovaná v tomto čísle časopisu *Těšínsko*).

Kromě výše zmíněných publikačních počínů se pracovníci MT podíleli rovněž na vydání dalších knižních titulů, z nich zmiňme alespoň tyto: *České školství v Mostech u Jablunkova. Almanach ke stoletému výročí* (Radim Jež, David Pindur), *Knížata z Lichtenštejna. Páni země opavské a krnovské / The Princes of Liechtenstein. Lords of the Land of Opava and Krnov* (Radim Jež),

Valašsko – historie a kultura III. Duchovní život (Martin Krůl, Lenka Nováková), *Muzea a regionální historie* (Martin Krůl, Lenka Nováková, Ilona Pavelková), *Biografický slovník Slezska a severní Moravy – Supplementum 7* (David Pindur). Přispěli svými články i do periodik: *Časopis Slezského zemského muzea, série B – vědy historické* 73, 2024 (Martina Uhlářová), *Pamiętnik Cieszyński* 25, 2024 (Radim Jež, David Pindur), *Sborník Státního okresního archivu Frýdek-Místek* 18, 2024 (Lenka Nováková), *Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy* 50, 2024 (David Pindur) ad.

Muzejní knihovna a studovna Silesia

Mujejní knihovna a studovna Silesia (dále knihovna Silesia) slouží jako základní zdroj literatury a informací (nejen) o Těšínsku, a to jak odborným zaměstnancům muzea, tak i badatelům z řad veřejnosti. Součástí knihovních sbírek jsou i fondy vzácných tisků.

V roce 2024 bylo dokončeno doplňování online katalogu formou retrospektivní katalogizace, zpracováno bylo 3 422 svazků. Katalogizační záznamy jsou zasílány do Souborného katalogu České republiky, v němž je k 31. prosinci 2024 celkem 17 734 záznamů, z nichž je 5 035 zpracovaných přímo knihovnou Silesia.

Knihovní fond se v roce 2024 rozšířil o 545 titulů, z toho 400 bylo zařazeno do sbírkového a 145 do odborného fondu, přičemž řada přírůstků byla získána formou sběru a výměnou s jinými institucemi. Největším a nejtěžším přírůstkem roku 2024 je kniha *Josef Mánes* o rozměrech 46 × 35 cm. Z přírůstků lze dále zmínit regionální publikace o Slezsku a Těšínsku (např. z oblasti školství, zejména výroční zprávy a sborníky k jubileím základních a středních škol) či o Beskydech, dále tituly k dějinám obcí a měst (mj. Brenna, Bukovec, Cieszyn, Frýdek-Místek, Góleszów, Jablunkov, Jaworze, Mosty u Jablunkova, Nýdek, Orlová, Pogwizdów, Skoczów, Stonava, Třinec, Ustroń), regionální beletrii (poezii i prózu), staré tisky a tisky datované od 17. až po první polovinu 20. století (zejména náboženského zaměření), kalendáře, příležitostné tisky k různým výročím v regionu a řadu periodik včetně soudobých z roku 2024.

V loňském roce bylo zaznamenáno 440 návštěv veřejnosti a zaměstnanců muzea. Zaregistrováno bylo celkem 657 výpůjček. K 31. prosinci 2024 obsahoval elektronický katalog 32 809 exemplářů (včetně jednotlivých čísel periodik) a celkový rozsah fondu představoval 32 475 jednotek.

Komunikace s veřejností, propagace muzea

Vhodně zvolená propagace je základem hojné účasti návštěvníků na našich akcích či získávání povědomí o muzeu. Činnost MT je dlouhodobě prezentována sdělovacími prostředky na všech úrovních – lokální, regionální, krajské, ale i celostátní –, ať už je to televize, rozhlas, tisk, nebo internetové portály, či na veletrzích (Knižní festival Ostrava, veletrh Dovolená). Informace o výstavách, akcích, vydaných publikacích a činnosti MT byly médiím zasílány průběžně každý týden. Na základě informací médiím bylo natočeno mnoho reportáží,

rozhovorů, pořadů, pozvánek aj., které jsou dohledatelné na webu MT v sekci Média.

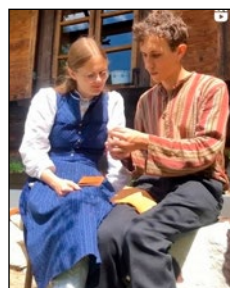
V roce 2024 byla realizována placená inzerce v tištěných médiích na akce a publikace či k propagaci MT, a to jak v celostátních (*Mladá fronta DNES*), tak i v místních (*Hutník*, *ehutnik.cz*), dále v regionální televizi (Kabelová televize Třinec) i rádiu (Rádio Čas). Stejně tak byly využity plakátovací plochy firmy Rengl, na nichž byla prezentována řada akcí konaných na pobočkách MT, jednalo se o města Třinec, Český Těšín, Karviná, Frýdek-Místek, Ostrava, Orlová a Havířov. Pokračovala spolupráce s cestovním portálem Czechtourismu *Kudyznudy.cz* nebo Těšínské Slezsko (Rada cestovního ruchu Těšínské Slezsko), MS Tourism, Místní kultura aj.

Důležitou složkou propagace jsou sociální sítě (Facebook, Instagram, síť X), youtube a webové stránky MT. Zde byly průběžně zveřejňovány informace o činnosti organizace i pozvánky na akce, vernisáže, výstavy, příspěvky vztahující se k významným událostem, výročím, sbírkovým předmětům, sdílení příspěvků o MT apod. Nejen pro potencionální návštěvníky, ale rovněž pro média jsou sociální sítě MT a web MT významným informačním zdrojem a odrazovým můstkem pro rozhovory a reportáže se zaměstnanci MT.

Pro propagaci MT byly využívány i webové stránky informačních center v regionu, facebookové skupiny (např. Český Těšín, Třinec žije, Karviná žije, Chotěbuz aktuálně a mnohé další), kam byly sdíleny pozvánky k akcím doplněné letáky, či sdílení událostí, které jsou vytvářeny ke každé akci či výstavě. Součinnost poskytují i facebookové profily měst Český Těšín či Jablunkov.

Propagace MT byla zajištěna i prostřednictvím činnosti genealogické poradny vedené Petrou Nevelošovou. Jednou měsíčně poskytovala své služby začínajícím i pokročilým rodopiscům buď osobně, nebo online. Téma bylo využíváno i médii, ať už formou rozhovoru, nebo účasti zaměstnankyně MT v pořadu České televize *Dobré ráno*.

Nepostradatelnou součástí každé akce a výstavy jsou doprovodné tiskoviny, tzn. letáky, plakáty, případně velkoformátové plakáty a skládačky. Informace byly zveřejňovány jak v médiích, tak zpravodajích měst

Jako hravý propagační, osvětový a edukační materiál pro všechny věkové kategorie bylo na sklonku loňského roku zhotoveno puzzle s mapou Těšínského knížectví z r. 1732, foto Karin Dziadková

(Český Těšín, Jablunkov). Veškeré články a rozhovory o MT byly svědomitě dohledávány a umísťovány na web MT (<https://www.muzeumct.cz/medias/muzeum-v-mediich>). MT si obstarávalo pravidelnou fotodokumentaci veškerého dění v organizaci, z 95 % si graficky zpracovávalo letáky a drobné tiskoviny, pořizovalo záznamy z akcí. Dodavatelsky zajišťovalo natáčení větších akcí a výstav k uložení do vlastního archivu. Byly zhotoveny propagační skládačky s informacemi o pobočkách MT.

Informace o aktuálních akcích byly zobrazovány v digitálním panelu ve výloze Historické budovy. Na pobočkách jsou umístěny informační stojany, tzv. áčka, informující o akcích. I v roce 2024 byly využity pronajaté plochy v podchodu českotěšínského nádraží.

V loňském roce jsme získali akreditaci v programu Erasmus+ se zaměřením na vzdělávání dospělých. Zaměstnanci MT uskuteční 44 výjezdů do zahraničí za účelem tzv. job shadowing. I tento projekt přispěje k propagaci MT v zahraničí.

CONTENTS

Volume 68 • 2025 • Number 1

ARTICLES & STUDIES

- 1 **Rural Buildings in Dolní Marklovice with the Prominent Church of the Ascension of Our Lord**
Values Lost and Preserved
Jana Koudelová – Romana Rosová – Václav Michalička – Tomáš Nitra
- 35 **Gardening Plot at House Number 56 in Komorní Lhotka**
About the Beskid Farmstead Exhibition Planned for the New Kolibiska Site of the Wallachian
Open-Air Museum
Petr Lidák
- 51 **Ferdinand Žebrák, a Mining Engineer (1875–1918)**
On the History of the Oldest Czech Associations in Orlová-Poruba and Rychvald
Robert Musialek

MATERIALS

- 71 **“Dated in Stanislovice on 24 March 1654 AD”**
Source for the History of Stanislavice, the Parish of Těrlicko and the Rymultovský Family of Kornice
David Pindur

VARIOUS

- 83 Museum of Těšín Silesia in 2024 | Annual Report | *Zbyšek Ondřeka*
- 101 Interesting Invasive Species in Těšín Silesia | Box Elder (*Acer negundo* L.) | *Daniela Turoňová*
- 105 The Defunct Coat of Arms of the Mattencloitt Family at Doubrava Castle | Supplement to the List of Heraldic
Monuments in Těšín Silesia | *Karel Müller*
- 109 Native of Orlová-Poruba Recalls her Childhood and Teenage Years | *Jana Kubinová*
- 117 Delayed Testimony | *Karel Müller – Rudolf Žáček*
- 120 The Beauty of Beskid Wooden Houses Through the Eyes of Hans Mrogala | *Lenka Nováková*
- 126 Josef Burián (1929–1973), an Interesting Person from Dolní Domaslavice | *Stanislava Moravcová*
- 132 PhDr. Leon Juřica, as Remembered by Family and Friends | *Milan Báchorek – Martin Juřica – Josef Melnar – Milan Palák*
- 141 Repairs of Listed Villas in Český Těšín | *Miroslav Morawiec*
- 144 100 Years of the Museum in Frýdek-Místek | *Petr Juřák*
- 153 International Scientific Conference “The Silesian Line of the Sunnegh Family on the Bielsko-Biała Estate (1592–1724)” |
Cezary Namirski
- 155 “Land on the Horizon!!! How the Coal from Slezská Ostrava Conquered the Arctic” | Exhibition Marking the 150th
Anniversary of the First Austro-Hungarian Polar Expedition | *Vítězslav Vilímek*
- 158 70 Years of the Slezan Folklore Ensemble and 45 Years of the Slezanek Children’s Folklore Ensemble | *Monika Kupková*
- 160 Life Anniversary of Historian Waclaw Gojniczek (with a Bibliography of his Works from 1990–2024) | *Radim Jež*
- 172 Lenka Foltýnová Glacová (1981–2024) | *Lucie Kaminská – Monika Kupková*
- 173 Remembering Professor Dan Gawrecki, Historian, University Lecturer and Expert on the History of Těšín Silesia | *Irena
Korbelářová*
- 177 Henryk Wawreczka Has Passed Away | *David Pindur*

FROM THE NEW LITERATURE OF (NOT ONLY) TĚŠÍN SILESIA

- 183 Acta Carpatica Occidentalis 2023, tom. 14
- 184 Choraży, Bożena – Choraży, Bogusław: Odkrywanie miasta. Bielsko-Biała w świetle badań archeologicznych
- 187 Peter, Václav: A teď pozor! Nemrkat!!! Nejstarší fotografové Frýdku a Místku 1866–1954
- 188 Drápala, Daniel (ed.): Stopy lidského umu. Předindustriální technické provozy na území někdejšího panství Rožnov
- 190 Matěj, Miloš (ed.): Průmyslové dědictví. Nová huť v Ostravě-Kunčicích
- 192 Hovorková, Eva – Kaminská, Lucie: Putování za krásou. Národopisná kolekce Jiřiny Králové
- 193 Podolský, Karel – Tetřev, Jan – Rozsival, Pavel: Příběhy palných zbraní. Ze sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci
& Východočeského muzea v Pardubicích

REDAKČNÍ RADA

PhDr. Karel Bogar
† prof. PhDr. Dan Gawrecki, CSc.
dr hab. Waclaw Gojniczek, prof. UŠ
doc. PhDr. Blažena Gracová, CSc.
prof. PhDr. Dušan Janák, Ph.D.
prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.
prof. PhDr. Irena Korbelářová, Dr.
doc. PhDr. Pavel Kouřil, CSc.
PhDr. Karel Müller
prof. PhDr. Pavel Šopák, Ph.D.
Mgr. Jiřina Veselská

REDAKCE

Odpovědný redaktor: PaedDr. Zbyšek Ondřeka
Výkonný redaktor: prof. PhDr. Rudolf Žáček, Dr.
Tajemník redakce: PhDr. Radim Jež, Ph.D.
Redaktoři: Mgr. et Bc. Lenka Nováková, Ph.D.; PhDr. David Pindur, Ph.D.
Jazyková editace: Mgr. Lenka Ježová Bichlerová
Překlad resumé do anglického jazyka: Mgr. Lenka Mandryszová
Grafický návrh: Petr Kwašný, UPGRADE CZ s.r.o., Ostrava
Odevzdáno do tisku: 4. 8. 2025
Vyšlo: 10. 9. 2025
Tisk: PRINTO, spol. s r.o., Ostrava

ADRESA REDAKCE

Muzeum Těšínska, příspěvková organizace, Masarykovy sady 103/19, 737 01 Český Těšín
tel.: 558 761 216, fax: 558 761 223, IČ: 00305847
e-mail: radim.jez@muzeumct.cz

Články v tomto periodiku jsou recenzovány nezávislými recenzenty.

Časopis je evidován v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice.

Nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí. Za obsah článků zodpovídají autoři.
Při úpravě rukopisu je nutno řídit se pravidly zveřejněnými na adrese: http://www.muzeumct.cz/pokyny_pro_autory/.

Časopis lze zakoupit v pobočkách Muzea Těšínska: v Historické budově Muzea Těšínska v Českém Těšíně,
v Památníku životické tragédie v Havířově-Životicích, v Kotulově dřevěnce v Havířově,
v Archeoparku v Chotěbuzi-Podoboře, v Muzeu trojezí v Jablunkově a dalších partnerských institucích.

Rozšiřuje vydavatel. Předplatné nebo jednotlivá čísla si lze objednat na výše uvedené adrese či tel. č. 558 761 225.

Vychází dvakrát ročně, cena jednoho výtisku je 140 Kč, celoroční předplatné činí 280 Kč + poštovné.
Členové Klubu Muzea Těšínska získávají časopis v rámci ročního předplatného 380/460 Kč.

Na obálce: Detail stříbrné tabatěrky s erbem rodu Mattencloit, kolem roku 1900,
foto Karin Dziadková, Muzeum Těšínska

Identifikační číslo: ISSN 0139-7605
Evidenční číslo MK ČR: E 11319

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní poštou v Ostravě
č. j. 2726/92-P/1 ze dne 30. 11. 1992.

Vydává Muzeum Těšínska, příspěvková organizace zřizovaná Moravskoslezským krajem

www.muzeumct.cz

www.archeoparkchotebuz.cz

MUZEUM TĚŠÍNSKA

ISSN 0139-7605

9

770139

760007